

hati luuni ning siin-seal oli luu purustatud. Veriste kildude eemaldamine ja mõlema jala sidumine vähemalt nende inimvormi võttis kaua aega, lisaks veel mõlema jala ümbritsemine kiiruga improviseeritud ja hästi polsterdatud viltmähisega, et hoida jalad paigal ja lasta neil nii palju paraneda ja taastuda kui võimalik. Kui paranemist muidugi üldse oodata oli.

Kogu selle aja lamas vend Haluin valulikult norisedes ja teadmatuses kõigest, mis temaga tehti, vajunud unevarjudesse väga kaugel selle maailma valgusest, kuni ta hingamine alanes järk-järgult pelgaks pinnapealseks sosinaks, mitte rohkemaks kui üksildase lehe liikumine vaevalt tajutavas tuulehoos, ning nad mõtlesid, et ta on läinud. Ent leht jätkas liikumist, kuigi ülinõrgalt.

«Kui ta kas või üheks hetkeks teadvusele tuleb, kutsuge mind otsekohe,» ütles abt Radulfus ja jättis nad valvama.

Vend Edmund oli läinud veidikeseks ajaks magama. Cadfael jagas öövalvet vend Rhuniga, kõige uuema ja nooremaga koorimunkade hulgas. Teine teisel pool voodit valvasid nad ainiti ja rahulikult katkematut und, mis sarnanes salvitud ja õnnistatud ja surmaks relvastatud keha unega.

Palju aastaid oli möödunud ajast, kui Haluin oli Cadfaeli hoole alt läinud Gayesse rasket maatööd tegema. Cadfael uuris uuesti sügava tähelepanuga näojooni, mille ta nende varasemates detailides oli pea-aegu unustanud, ja leidis nüüd need niihästi muutunud kui ka silmatorkavalt tuttavad olevat. Vend Haluin

polnud kogukas mees, kuid keskmisest kasvust mõnevõrra pikem, pikkade peente ilusakujuliste luudega, millel nüüd oli rohkem kõõluseid ja vähem liha kui siis, kui ta esmakordselt kloostri tulli poisina, kelle kasv polnud veel täis ja kes oli mehepõlve alles astunud. Nüüd peaks ta olema kolmkümmend viis või kolmkümmend kuus, tollal oli aga olnud vaevalt kaheksasteist, pehmus ja noorusvärskus ikka veel alles. Tema nägu oli pikk ja ovaalne, põse- ja lõualuud tugevad ja selgepiirilised, peened kaardunud kulmud peaaegu mustad, varjundi võrra tumedamad kui karedate pruunide juuste lakk, mille ta oli tonsuurile ohverdanud. Nüüd oli ta nägu muutunud savijalt kahvatuks, põselohud ja suletud silmade sügavad koopad sinised kui varjud lumel, ning samasugune tinajas sina hakkas kogunema ka kokkusurutud huulte ümber, sellal kui nad teda jälgisid. Varajastel hommikutundidel, kui elulõng on kõige hapram, ta kas sureb või toibub.

Teisel pool voodit põlvitas tähelepanelik vend Rhun, teise surmast sama kohkumatu nagu ta küllap on siis, kui tal ühel päeval oma surmale vastu tuleb astuda. Isegi selle väikese kivikambri hämaruses levitasid Rhunist kiirgav sõbralikkus, tema nooruslikult koorekarva nägu, linavalgete juuste sõõr ja akvamariinsinised silmad helkivat sära. Ainult Rhunile omase neitsiliku kindlusega inimene võis rahulikult surivoodi kõrval istuda nii palavalt armastava, ent ometi ilma ainsagi haletsusevarjuta headusega. Cadfael oli näinud teisigi noori inimesi kloostri tulle tulevate samataolise võlutud usuga, mis aga hiljem tuhmus ja järk-järgult roostetas

pelga inimolendiks olemise koorma tõttu aastate erosiooni all. Rhuniga ei juhtu seda kunagi. Püha Wini-fred, kes oli talle annetanud füüsilise täiuse, mis tal endal oli puudunud, ei lepiks sellega, et tema kingi rikub Rhuni hingeline sandistumine.

Õö möödus aeglaselt, ilma mingi tajutava muutuseta vend Haluini järeleandmatus tardumuses. Alles koidu hakul ütles Rhun lõpuks vaikselt: «Vaata, ta liigutab!»

Kõige kergem värelus oli libisenud üle surnukahvatu näo, tumedad kulmud tõmbusid kokku, silmalaud pinguldusid esimeses kauges teadlikkuses valust, huuled kõverdusid põgusas mure- ja ehmatusegrimas-sis. Nad ootasid pikana tunduva aja, võimetud tegema rohkemat kui kuivatama niisket otsaesist ja süljeniret, mida immitses viltu tõmbunud suu nurgast.

Esimeses hämaras peegeldunud lumevalguses enne koitu avas vend Haluin silmad, oonüksmustad oma si-nistes koobastes, ja liigutas huuli, et kuuldavale tuua vaevukuuldav hääl, mille püüdmiseks ja tõlgendamiseks pidi Rhun oma noore terava kõrva allapoole lask-ma.

«Pihtida...» kostis sosin elu ja surma lävelt ning mõ-neks ajaks oli see kõik.

«Mine ja too isa abt siia,» ütles Cadfael.

Rhun eemaldus vaikselt ja kiiresti. Haluin lamas aegamisi toibudes ning tema silmade kasvava selguse ja kindlama vaate põhjal otsustades teadis ta, kus ta on ja kes tema kõrval istub, ning mõistis, mil määral talle veel elu ja mõistust oli jäänud. Cadfael mõistis ta suu ja lõua pinguldumise järgi, et valu annab ennast tunda,

ning püüdis tilgutada veidi moonitõmmist oma patsiendi huulte vahele, kuid Haluin hoidis neid kõvasti kokkupigistatult ja pööras pea kõrvale. Ta ei tahtnud, et miski tema meeli nüristaks või takistaks, veel mitte – mitte enne, kui ta on välja öelda saanud kõik, mida ta pidi ütlema.

«Isa abt tuleb kohe,» sõnas Cadfael padja lähedal. «Oota ja räägi ainult üks kord.»

Selleks ajaks oli abt Radulfus uksele jõudnud, painutades natuke oma pead madala silluse all. Siis istus ta taburetile, mille Rhun oli tühjaks jätnud, ning kummardus vigastatud mehe poole. Rhun oli jäänud välja, valmis jooksuma käske täitma, kui teda peaks vajatama, ja tõmmanud ukse kinni. Cadfael tõusis, et samamoodi eemalduda, kuid äkitselt löid kollased ärevusesädemed Haluini aukuvajunud silmades leegitsema, lühike kramp läbis ta keha ja kutsus esile valuoige, otsekui oleks ta tahtnud käe tõsta, et Cadfaeli minekut takistada, ent ei suutnud seda teha. Abt kummardus lähemale, et teda oleks nii näha kui ka kuulda.

«Ma olen siin, mu poeg. Ma kuulan. Mis sulle muret teeb?»

Haluin hingas sisse ja hoidis õhku varuks, et tal oleks rääkimiseks häält. «Mul on patte...» ütles ta, «... ei ole kunagi rääkinud.» Sõnad tulid aeglaselt ja suure pingutusega, kuid selgelt. «Üks Cadfaeli vastu... Kaua aega tagasi... ei ole kunagi pihtinud...»

Abt vaatas üle voodi Cadfaeli poole. «Jää siia! Ta soovib seda.» Ning Haluinile, puudutades lõtva kätt, mis oli tõstmiseks liiga nõrk: «Räägi nii, kuidas sa suu-

dad, me kuulame. Hoia sõnu kokku, me oskame nende vahelt lugeda.»

«Mu töötused,» ütles niitpeenike hääl kaugelt. «Pole puhtad... mitte pühendumusest... Ahastus!»

«Paljud on kloostriisse astunud valedel põhjustel,» märkis abt, «ja jäänud õigetel. Nelja aasta jooksul, mis ma siin abt olen olnud, ei ole ma kindlasti märganud ühtki eksimust sinu truus teenistuses. Sa ei pea hirmu tundma. Jumal võis su kloostriisse tuua omaenese headel põhjustel.»

«Ma teenisin isand de Claryt Halesi mõisast,» jätkas nõrk hääl. «Õigemini tema emandat – ta ise oli tollal Pühal Maal. Tema tütar...» Järgnes pikk vaikus, kuni ta visalt ja kannatlikult jõudu kogus, et edasi rääkida. «Ma armastasin teda... ja tema mind. Kuid ema... minu kosimine polnud teretulnud. Me võtsime seda, mis oli meile keelatud...»

Veel üks vaikus ja pikem. Sinised sissevajunud silmalaud olid hetkeks langetatud põletavatele silmadele. «Me magasime koos,» ütles ta selgelt. «Seda pattu ma pihtisin, kuid ei nimetanud kunagi tema nime. Emand ajas mu välja. Tulin siia meeleheitest... vähemalt et enam mitte kahju teha. Ja kõige hullem kahju on veel tulemas!»

Abt pigistas kindlalt Haluini voodil lebavat tundetut kätt, et seda oma haardes hoida, sest nägu padjal oli muutunud savikarva maskiks, pikk vabin läbis marraskil ja murtud keha ning jättis selle pingesse ja puudutusele külmaks.

«Puhka!» ütles Radulfus kannataja kõrva lähedal.